

פנינים נפלאים ומתוקים על הפרשה

זרע שמשון

מתוך הספר המסגל "זרע שמשון" שחברו המקבל האלקי הקדמון רבי שמשון חיים ב"ר נחמן מיכאל נחמני זכר צדיק וקדוש לברכה. אשר בקש שילמדו בספרו והבטיח ישועות רבות למקמי בקשתו.

פרשת יתרו תשפ"ד • גליון 277

תורת שמשון

דברי יתרו מרמזים על היותו גלגול קין ומשה גלגול הבל

איזה שלושה גלגולים היו ביתרו ובמשה ובצפורה? ומדוע חשש יתרו שלא יוכל לחזור לגדלותו? ומה היה עדיפותם של בני משה?

בכדי לבאר באפן נוסף את דברי יתרו אל משה, מביא רבנו הזרע שמשון זלה"ה דבר נפלא מתוך דברי המקבליים (האריז"ל, שער הפסוקים פרשת שמות): שכתבו שמשוה רבנו היה גלגולו של הבל, ויתרו היה גלגולו של קין, וצפורה היתה גלגול של התאומה שנולדה עם הבל, שבצבורה הרג קין את הבל, ועתה החזיר יתרו למשה את התאומה שלו.

ומביא עוד רבנו הזרע שמשון, את דברי חכמינו בגמרא (מכות יג, ב), שרוצח שיצא מעיר מקלט לאחר שרצה שם את ענשו, חוזר לעירו אך אינו חוזר לגדלותו וחשיבותו שהיה בה. ולכן, עתה שיתרו בא להתפבד במשה ולומר 'אני חותן המלך', ובכך רצה לחזור לגדלותו הראשון, כשם שקין היה אחיו הגדול של הבל, אך כאמור אין ראוי הדבר, מחמת היותו רוצח שהרג את הבל.

ויתרו אכן חשש לכך, ולכן אמר למשה: 'אם אין אתה יוצא בגיני/ היינו אם אינך רוצה לתת לי גדלה כמו שהיה לי בעבר, בגלל שאני רוצה, היינו בעת שהייתי בגלגול הראשון קין, והרגתי את הבל, ואין הרוצח חוזר לגדלותו, אזי צא בגין אשתך, שהיא התאומה שהיתה לך בשעתו שהיית גלגול של הבל, אך אם גם בגינה אינך רוצה לצאת, כי הוא גרמה את המכשול הזה, שבגללה הרג קין את הבל, אזי צא בגין שני בניה, שהם לא חטאו כלל, וכתב בספר עשרה מאמרות (להר"מ"ע מפאנו זלה"ה) שהם זרעו של הבל, ששמונים לו מששת ימי בראשית, וראוי לקבץ המפזרים שנדחו מהימים הראשונים.

(זרע שמשון פרשטנו אות ב)

יתרו חשש שידחוהו כשם שנדחים גרים בימות המשיח

מדוע חשש יתרו שלא יתקבל כגר? ומדוע חשב שנגרע חלקו אפלו מהערב רב שכן התקבלו? ומה ההבדל בין זמנו לזמנם של הערב רב?

זי"אמר אל משה אני התנדף יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה (יה, ט). ובאר ברש"י פנת יתרו בדברים הללו: אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שני בניה. ומקשה רבנו הזרע שמשון זלה"ה: מדוע חשש יתרו שלא ירצה חתנו משה רבנו לצאת לקראתו ולכבדו ולקבלו, ובפרט שמצינו שמשוה קבל את הערב רב שעלה עם ישראל ממצרים, ומדוע יגרע יתרו מהם. ומתראי רבנו הזרע שמשון תרוא נפלא: יש הבדל בין תקופת קבלת הערב רב למועד בה יתרו בא אל משה. כי בשעה שיצאו ישראל ממצרים עדין לא היו בדרגה גבוהה כל כך, שהרי עדין קנן בתוכם פחד ממצרים, וכן נוסף עליהם מלחמת עמלק, וגם עדין לא היה להם מה לאכל, שעדין לא ירד להם מן, ולכן היות ולא היו בדרגה חשובה, מוכן מדוע הצליחו להתקבל בקרבם הערב רב.

אולם יתרו הופיע לאחר שזכו ישראל לנס קריעת ים סוף, ולאחר הנצחון שהיה להם על עמלק, וכבר זכו לאכל מן, ושתו מבארה של מרים, וכבר קבלו את התורה, ועל כן עלתה בלבו של יתרו מחשבה, אולי עתה שישאל נמצאים במדרגה גבוהה כזו, לא ירצה משה לקבל עוד גרים. וכעין מה שאמרו בגמרא (יבמות מז, א) אין מקבליים גרים לימות המשיח, כי שמא באים להתגיר רק מחמת גדלותן של ישראל, ומשום כן שלח לומר למשה, שאף אם אינו יוצא בגיני, ראוי שיצא בגין אשתו ובניה. (זרע שמשון פרשטנו אות יט)

הוצאת הגליון והפצתו לזכות

לעילוי נשמת
הרב החשוב רבי אברהם ב"ר יצחק אליהו זצ"ל נלב"ע ל"ו שבט תשס"ו ת.ג.ב.ה.

לברכה והצלחה
מאיר בן פרידא
להצלתה ובריכתה בכל מעשי ידיו

ברכת המחבר מתוך הקדמת הספר

הוצאת הגליון והפצתו לזכות

לעילוי נשמת
הרב החשוב רבי שמחה ב"ר צבי זצ"ל היה ע"ו בכ"ל דרכיו נלב"ע ל"ג סבט תשס"ד

לברכה והצלחה
דניאל אורי בן רגינה מלכה
שיובה לישפע פירח והצלחה בכל ימיו וימיהם ולחשלתה וינסקאות בקרוב מומם

האשה החשובה והעוקבת מרת יוטה יהודית בת הרב אברהם ע"ה נלב"ע ל"ו שבט תשס"א ת.ג.ב.ה.

פנינים ורעיונות ככתבם וכלשונם

הטעם שדורות הראשונים נענשו

שבת פרק ט' (פח, א), אמר רבי אבדימי בר חמא, מלמד שפכה עליהם את ההר כגיאית, והיגו דכתיב (שמות יט, יז) 'ויתיצבו בתחתית ההר', ואמר להם, אם אתם מקבלים וכו'. אמר רבי אחא בר יעקב, מפאן מודעה רבה לאוריתא - שאינם ראוים לענש מפני שנאנסו לקבל את התורה]. אמר רבא, אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב (אסתר ט, כז) 'קיימו וקבלו היהודים' וכו'. והמפרשים הוסיפו להקשות, אם כן שמודעה רבה לאוריתא, למה נענשו בחרבן הבית, והדורות הראשונים קדם אחשורוש למה נענשו, והלא לא קבלו התורה אלא מאנס, והיה להם מודעה לאוריתא.

ולדין זו אינה קשיא, שהרי אמרינן ביומא (ט, ב), מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שהיו בו שלשה דברים, עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים. והנה אלו השלשה עברות אינם תלויים בקבלת התורה, ואפילו לא קיימו התורה ראוים הם לענש עליהם, לפי שהם משבע מצוות בני נח. (אות יא)

בקבלת התורה קבלו בני ישראל נשמות חדשות

ויש לומר, דאמרו ז"ל בפרק ט' דשבת (פח, ב), כל דבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא פרוחה נשמתם של ישראל, דכתיב (שיר השירים ה, ו) 'נפשי יצאה בדברו'. והקדוש ברוך הוא הוריד טל שעתידי להחיות בו מתים, והחיה אותם וכו'. וקשה, ולמה היה צריך לכל זה, ולא נתן להם כח מתחלה לסבל, והלא אין מעצור לה" וכו'. ויש לומר, שרצה שימנותו, כדי שיקנו נשמה חדשה והויה חדשה, שלא יהיו עוד אותם האנשים ממש שהיו מתחלה עבדים, שהרי אותם מתו, ואלו אחרים הם, והרי הם אינם עבדים עוד. וזה היה טעם נמי של כפית ההר, כדי שימנו אל קבורת הגופים הראשונים, ואלו חדשים הם. (אות ט)

אנכי נגד לא תרצה

עשרת הדברות (שמות כ, ב-ד) היו כתובים חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה (שמו"ד מה, ו), זה כנגד זה, ודבור ראשון 'אנכי מכון נגד לא תרצה'. ולקשרם יחד בדרך רמז יש לומר, שאנכי ה' אלקיך, בא להזהיר את האדם שישתדל לכוון בתפלתו, כי תפלה בלא כוונה, כגוף בלי נשמה (אברבנאל מסכת אבות פרק ב משנה י"א), 'אנכי ה' אלקיך, כמו שאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו, כשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים (ברכות כה, ב). וזהו כוונת כנגד 'לא תרצה', שענינו גוף בלי נשמה. (אות כב)

פנינים מתורתו של האור החיים הקדוש - הרה"ק רבי חיים בן עטר נלב"ע ט"ו תמוז תק"ג

יתרו עשה שני מהלכים חשובים בחייו ועל זה קלסה אותו התורה

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה, את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו, כי הוציא ה' את ישראל ממצרים (שמות יח, א).

רבנו האור החיים הקדוש זי"ע מקשה: מדוע הזכירה התורה את דבר זה שיתרו היה 'כהן מדין', הלא אין זה מעלה בעבורו, ומן הראוי לא להזכיר דבר היותו עובד עבודה זרה. ומתרץ רבנו האור החיים: כי התורה התכוונה לשבח, בכך שהגם שהיו לו שני דברים אלו בעברו, שגם היה ראש למדין, וגם היה אדוק בעבודה זרה, בכל זאת עשה שני דברים שהם נגדיים והפכיים למי שהוא איש שררה.

ראשית, זה שנתן את בתו למשה שלא נודע גדלתו עדיין, ועל זה אמר 'חתן משה', ומעשה שכזה לא מקבל אצל אנשי שררה, ובפרט לא אצל גדול אמתו. ושבח שני שבחה אותו התורה, שלמרות שהיה 'כהן מדין' והיה אדוק לעבודה זרה, בכל זאת עזב הכל, ואף העיד 'עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים', ודבר כזה שאומר מי שהיה גדול בעבודת אלהים אחרים, יש לו משמעות חשובה יותר.

להדגיש את הטעם האמתי מדוע קרא משה לבנו גרשום

'את שני בניו אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה'. (שמות יח, ג)

מקשה רבנו האור החיים הקדוש זי"ע: מדוע הצרכה התורה להזכיר שוב את שמות בני משה, לאחר שכבר הזכירם בפרשת שמות. ומבאר: כי יש חשש שיהיו כאלו שיחשבו שמשה קרא לבנו גרשום, על שם שיתרו, גרשו מעל פניו, ולא יאמינו לטעם האמתי שאמר בטעם זה, והיא נזכרת בפסוק: (שמות ב, כב) 'ותלך בן ויקרא את שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה', כי יאמרו האנשים שאולי אמר זאת בכדי להניח את דעתו של יתרו. על כן הזכיר כעת שוב את שמו 'גרשם', גם בעת שכבר לא צריך לחוש להרגשתו של יתרו, ובכך יתברר הטעם האמתי.

הבורא בחר בנו לא בגלל סבה היצונית

לשון זהב מיוחדת כתב רבנו האור החיים לבאר מדוע זכה יתרו שתכתב על ידו הפרשה של 'אתה תהזה', וכה כתב: "וראיתי לתת לב, איך זכה יתרו שתכתב על ידו פרשה זו, והן אמת כי הוא כבוד משה עבד ה' והנה שכרו שכבדו ה', אלא היה ה' יכול עשות לו דרך כבוד אחר, לא בדרך זה שיראה חס ושלום כפחות ידיעה בעם ה' עד שבא כהן מדין והטכילם".

ומבאר רבנו האור החיים, שרצתה התורה להראות לנו, שלא בחר ה' בישראל מחמת חכמתם והשפלתם, כי הנה יתרו בא מבחוץ ויש לו חכמה, אלא בחר דוקא בנו מצד חסדו, ועל זה יש לנו להודות לו.

